

अपंग व्यक्ती (समानसंधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम १९९५ च्या अनुषंगाने केंद्र शासनाने अपंगांच्या पदनिश्चितीबाबत प्रसिद्ध केलेल्या यादीनुसार सामाजिक न्याय विभागाच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखालील गट-अ, ब, क व गट-ड मधील पदांवर शारीरिकदृष्ट्या अपंगांसाठी सुयोग्य पदे निश्चित करणेबाबत

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन निर्णय क्र. सकआ २०१०/प्रक्र ३७७/आस्था-२
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक : ११ जानेवारी, २०११

वाचा : (१) अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम १९९५
(२) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्र. सकआ २००८/प्रक्र १८५/ आस्था-२,
दि. ०८ ऑगस्ट, २००८
(३) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्र. न्यायाप्र २००९/प्रक्र ५/सुधार-३,
दि. ०३ ऑगस्ट, २०१०
(४) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग क्र.एसआरकी -१०९९/प्रक्र ३७/१९/१६-अ, दि.५/३/२००२
(५) संचालक, समाज कल्याण, पुणे यांचे पत्र क्र. सकसं/आस्था/काअ/ ज.या.२२५-२००९/ २०११/
का-६/६७, दि. १० जानेवारी, २०११
(६) आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे यांचे पत्र क्र.अकआ/अपंगांसाठी सुयोग्य पदे/२०१०-११/३७०६,
दि.१/१०/२०१०

प्रस्तावना :-

अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम १९९५ दि.७ फेब्रुवारी, १९९६ पासून लागू झाला आहे. या कायद्यान्वये अपंगांच्या सर्वांगिण विकासासाठी व त्यांना सामाजिक सुधार प्रदान करण्यासाठी शासन सेवेत ३% पदे आरक्षित करण्याची तरतूद आहे. त्यानुसार सरलसेवा भरतीच्या पदांवर अपंगांना आरक्षण विहित करणे / सुट देणे या संदर्भात याचिका क्र.१२५/०३ मध्ये मा. उच्च न्यायालयाने दिलेल्या आदेशानुसार व पुनरचित तज्ज समितीने केलेल्या सुधारणानुसार सामाजिक न्याय विभागाच्या अधिपत्याखालील कार्यालयातील गट-अ ते गट-ड संवर्गातील सरलसेवेने भरावयाच्या पदांसाठी संदर्भ क्र.३ अन्वये शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला होता. आता अपंग व्यक्तीसाठी सुधारित पद निश्चिती करण्यासंदर्भात मा.उच्च न्यायालय, मुंबई येथे दाखल करण्यात आलेल्या जनहित याचिका क्र.२२५/२००९ मध्ये मा.उच्च न्यायालयाने, केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचनानुसार, अपंगांसाठी शासकीय/ निम शासकीय सेवेतील आरक्षित पदे सुनिश्चित करण्याचे निर्देश दिले आहेत. त्यास अनुसरुन सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने संदर्भ क्र.२ अन्वये असे कळविले आहे की, केंद्र शासनाने, अपंग व्यक्ती अधिनियम, १९९५ मधील तरतुदीस अनुसरुन, त्यांच्या अखत्यारितील आस्थापनेवरील अपंग व्यक्तीसाठी पदे निश्चित करून यादी प्रसिद्ध केलेली आहे. केंद्र शासनाच्या या यादीनुसार राज्य शासनाच्या अखत्यारितील शासकीय व निम शासकीय आस्थापनेवरील जी पदे समान आहेत ती पदे संबंधित विभागांनी अपंगांसाठी निश्चित करण्यासाठी आदेश निर्गमित करावेत.

२. त्यास अनुसरुन सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिपत्याखालील कार्यालयातील सरलसेवेने भरण्यात येणाऱ्या गट-अ ते गट-ड संवर्गातील पदांबाबत अपंगांसाठी पदे सुनिश्चित करण्याचा प्रस्ताव विचाराधीन होता.

क्र.मा.प.....

शासन निर्णय :-

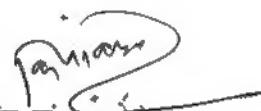
संदर्भाधीन दि.०८/०८/२००८ चा शासन निर्णय अधिक्रमित करून पुढीलप्रमाणे सुधारीत आदेश देण्यात येत आहेत.

२. अपंग व्यक्ती अधिनियम, १९९५ मधील तरतुदीनुसार केंद्र शासनाने ज्या यादीन्वये त्यांच्या अखत्यागितील आस्थापनेवरील जी पदे अपंग व्यक्तीसाठी आरक्षण देण्यासाठी निश्चित केलेली आहेत त्या यादीशी तुलना करून सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिपत्याखालील (१) संचालक, समाज कल्याण, पुणे, व (२)आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे, या कार्यालयातील गट-अ ते गट-ड या संवर्गातील सरळसेवा भरतीने भरावयाच्या पदांसाठी (केंद्र शासनाच्या यादीतील समान पदे विचारात घेऊन) सोबत जोडलेल्या अनुक्रमे परिशिष्ट "अ" व "ब" मधील तकन्यात दर्शविल्याप्रमाणे अपंगांसाठी पदे सुनिश्चित करण्यात येत आहेत.

३. अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्काचे संरक्षण) अधिनियम १९९५ या अधिनियमातील कलम ३२ व ३३ अनुसार संचालक, समाज कल्याण, पुणे व आयुक्त, अपंग कल्याण,पुणे यांच्या आस्थापनेअंतर्गत गट-अ ते गट-ड या संवर्गातील पदांवरील सरळसेवा भरतीमध्ये किमान ४०% अपंगत्व असलेल्या अपंग व्यक्तीसाठी प्रत्येकी १% याप्रमाणे ३% आरक्षण लागू राहील. तसेच गट-क व गट-ड मध्ये सामान्य प्रशासन विभागाच्या दि.०५/०३/२००२ च्या शासन निर्णयाप्रमाणे पदोन्नतीमध्ये आरक्षण लागू राहील.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्यांचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०११०११२१०७३१००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(कि. पां. वडते)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

सहपत्र : परिशिष्ट "अ" व "ब"

प्रति,

- १) संचालक, समाजकल्याण, पुणे.
- २) आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे.
- ३) संचालक, विमुक्त जाती भटक्या जमाती, इमाव व विमाप्र कल्याण, पुणे.
- ४) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
- ५) सर्व उपसचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) मा. मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) मा. मंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ८) मा. राज्यमंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) प्रधान सचिव (सामाजिक न्याय) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- १०) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखापरीक्षा), महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर.
- ११) सर्व विभागीय समाजकल्याण अधिकारी.
- १२) सर्व विशेष जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी.
- १३) सर्व समाजकल्याण अधिकारी, गट-अ,जिल्हा परिषद.
- १४) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी.
- १५) अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई.
- १६) निवड नस्ती (आस्था-२)

परिशिष्ट-अ

प्रशासकीय नाव : सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०

कार्यालयाचे नाव : समाज कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे व अधिनस्त कार्यालय

क्र.	पदनाम	शारिरिक योग्यता	सुधोग्य पदासाठी अपांगत्वाचा संवर्ग	पदाची कर्तव्य व जबाबदार्या	अभिप्राय
१	संचालक	S,C,W,SE,RW,ST	OL,OA,B,LV,HH	प्रशासकीय विभाग प्रमुख	भारतीय प्रशासन सेवेतील अधिकारी
२	अतिरिक्त संचालक	S,C,W,SE,RW,ST	OL,OA,B,LV,HH	प्रशासकीय विभाग प्रमुख यांच्या कामकाजात सहाय्य करणे.	एकाकी पदोन्नतीचे पद
३	सह संचालक	S,C,W,SE,RW,ST	OL,OA,B,LV,HH	अजाऊयो व शिक्षण शाखेचे प्रमुख म्हणून कामकाज पहाणे.	--
४	उप संचालक/विभागीय समाज कल्याण अधिकारी	S,C,W,SE,RW,ST	OL,OA,B,LV,HH	मुख्यालय स्तरावर योजनांची अंमलबद्धजावणी तसेच विभागीय प्रमुख म्हणून कामकाज पहाणे.	--
५	सहाय्यक संचालक/संशोधन अधिकारी /विशेष अधिकारी/ विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/समाज कल्याण अधिकारी गट-अ. जिल्हा परिषद.	S,C,W,SE,RW,ST	OL,OA,B,LV,HH	उपसंचालक/विभागीय अधिकारी यांना सहाय्य करणे.	--

क्र.	पदनाम	शारीरिक योग्यता	सुधोग्य पदासाठी अपंगत्वाचा संवर्ग	पदाची कर्तव्य व उभिप्राय
५	विशेष अधिकारी (आस्थि)/ विशेष अधिकारी (अ.नि)/ संगिकी (अजाऊयो)/ समाज कल्याण अधिकारी गट-वा/गृहप्रमुख.	S,C,W,SE,RW,ST	OL,OA,B,LV,HH	वर्ग- १ संवर्गातील -- अधिकारांना सहाय्य करणे.
६	उच्चश्रेणी लघुलेखक	S,ST,W,L,MF,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV	शूतलेखन घेणे व टंकलिखीत -- करणे, स्वीय सहाय्यक म्हणून कामकाज करणे.
७	कार्यालय अधिकारक	S,C,W,SE,RW,ST	OL,OA,B,LV,HH	लिपिकवर्णीय कर्मचार्यांचर -- पर्यवेक्षण करणे, कार्यालयीन कामकाजावर देखरेख ठेवणे, लिपीकवर्णांयाचा फाईल्स तपासून त्या अधिकारांवरांकडे सावर करणे व कार्यालयीन कामकाज अवस्था पाहणे.
८	योग्य समाज निरीक्षक	S,ST,W,BN,MF,SE,RW	OA,OL,BL,OAL,B,LV	अनुसूचित जाती उपयोजना/ आश्रमशाळा विभागाचे कामकाज पहाणे.
९०	गृहपाल	S,RW,W,ST,BN,MF	OA,OL,BL,LV	वसंतगृहाचे प्रमुख म्हणून कामकाज पाहाणे तसेच प्रवेशीत विद्यार्थ्यांच्या शेक्षणिक, निवास, भोजन इत्यादी सुविधांवर देखरेख करणे.

क्र.	पदनाम	शारिरिक योग्यता	सुधोग पदासाठी अंगत्वाचा संवर्ग	पदाची कर्तव्य व जबाबदाचा	अभिप्राय
११	निम्नश्रेणी लघुलेखक	S,ST,W,L,MF,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,L,V	शृंखलेखन घेणे व टंकलिखीत करणे. स्वीय सहाय्यक म्हणून कामकाज करणे.	--
१२	प्रमुख लिपिक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,L,V,HH	लिपीक स्वरूपाचे सर्व कामकाज करणे.	--
१३	समाज कल्याण निरिक्षक	S,ST,W,BN,MF,SE,RW	OA,OL,BL,OAL,B,L,V	विभाग/जिल्हास्तराचर योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी करणे.	--
१४	वरिष्ठ लिपिक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,L,V,HH	लिपीक स्वरूपाचे सर्व कामकाज करणे.	--
१५	लघुटंकलेखक	S,ST,W,L,MF,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,L,V	शृंखलेखन घेणे व टंकलिखीत करणे.	--
१६	कनिष्ठ लिपिक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,L,V,HH	लिपीक स्वरूपाचे सर्व कामकाज करणे.	--
१७	चाहनचालक	--	--	चाहन चालविणे	--
१८	उद्घाहक	S,ST,W,PP,L,KC,SE,RW,C,MF	OA,OL,HH,L,V,B	उद्घाहन चालविणे	--
१९	दप्तरी	S,ST,W,PP,L,KC,SE,RW,C,MF	OA,OL,HH,L,V,B	आभालेख जतन करणा	--
२०	शिष्याई	S,ST,W,PP,L,KC,SE,RW,C,MF	OA,OL,HH,L,V,B	कायांलियाची स्वच्छता ठेवणे, विरुद्ध अधिकांचांना रेकोर्ड उपलब्ध करून देणे इत्यादि स्वरूपाचे कामकाज करणे तसेच कार्यालयीन टपाळाचे वाटप करणे.	--

क्र.	पदनाम	शासिक योग्यता	सुयोग्य पदासाठी अंपंतत्वाचा संवर्ग	पदाची कर्तव्य व जबाबदार्या	अभिप्राय
२३	पहारेकरी	S,ST,W,PP,L,KC,SE,RW,C,MF	OA,OL,HH,LV,B	शासकीय इमारत/वसतिगृह हमारीचे पहारेकरी झुणून देखवेल करणे.	--
२४	हयालदार	S,ST,W,PP,L,KC,SE,RW,C,MF	OA,OL,HH,LV,B	शिपाई कर्मचाऱ्यांच्या कामकाजावर नियंत्रण ठेवणे.	संवर्गातील --
२५	नाईक	S,ST,W,PP,L,KC,SE,RW,C,MF	OA,OL,HH,LV,B	शिपाई कर्मचाऱ्यांच्या कामकाजावर नियंत्रण ठेवणे.	संवर्गातील --
२६	माझी	S,ST,W,PP,L,KC,SE,RW,C,MF	OA,OL,HH,LV,B	शासकीय बाग-बगीच्याचे कामकाज करणे.	इमारतीमधील बाग-बगीच्याचे कामकाज करणे.
२७	स्वयंपाकी	S,ST,W,MF,SE,RW,H	OL,LV,HH	वसतिगृहातील जेवण तयार करणे.	मुलांसाठी --
२८	मदतनीस	S,ST,W,MF,SE,RW,H	OL,LV,HH	स्वयंपाकी	यांच्या -- कामकाजात भाजीपाला निवडणे, धान्य निवडणे, मुलांना जेवण चाढणे, स्वयंपाकाची भांडी स्वच्छ करून ठेवणे इत्यादि मदत करणे.

क्र.	पदनाम	शारिरिक योग्यता	सुयोग पदासाठी अपेगत्याचा संघर्ष	पदाची कर्तव्य व जबाबदान्या	अभिप्राय
२०	सफाईगार	ST,I,SE	OL,BL,HH,LV	कायालय/ यस्तिगृह इमारतीची तसेच त्यातील स्वरूपतागृहे व स्नानगृहे यांची स्वच्छता राखणे	--

Abbreviations used :- **S-** Sitting, **BN-** Bending, **SE-** Seeing, **RW-** Reading and Writing, **C-** Communication, **MF-** Manipulation by Fingers, **PP-** Pulling and Pushing, **L-** Lifting, **KC-** Kneeling and Crouching, **ST-** Standing, **SI-** Lifting and Crouching, **BLA-** Both legs and Arms, **BA-** Both Arms, **OL-** One leg, **BL-** Both legs, **OA-** One Arm, **OAL-** One Arm one leg, **B-** Blind, **LV-** Low Vision, **H-** Hearing, **MW-** Muscular Weakness.

OH- Orthopedically Handicapped, **CP-** Cerebral Palsy, **LC-** Leprosy Cured, **VH-** Visually Handicapped, **HH-** Hearing Handicapped.

परिषिष्ट-व

अंग व्यक्तीसाठी सुयोग्य पदांची निश्चिती.

प्रशासकीय विभागाचे नाव :- सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्यक विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

कायाचिल्याचे नाव :- अंग कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे व अधिनस्त कायाचिल्य

अक्र.	पदनाम	आरिरिक योग्यता	सुयोग्य पदासाठी अंगत्वाचा संवर्ग	पदाच्या कर्तव्य व जबाबदार्या	शेरा
१	२	३	४	५	६
१)	आधुक्त, भाग्यसे	S, C, W,SE, RW, ST	OL, OA, B, LV, HH	प्रशासकीय विभाग प्रमूख क्रष्णन कामकाज, अंग व्याद्यांची अंगलबजावणी सनियंत्रण व समन्वय आणि सक्षम अधिकारी.	भारतीय प्रशासन सेवेतील अधिकारी
२)	उप आयुक्त (गट -अ)	S, C, W,SE, RW, ST	OL, OA, B, LV, HH	आयुक्ताच्या प्रशासकीय विभाग प्रमूख क्रष्णन कामकाज, अंग व्याद्यांची अंगलबजावणी सनियंत्रण व समन्वय आणि सक्षम अधिकारी या कामकाजात सहाय्यक	एकाकी व पदोन्नतीचे पद
३)	जिल्हा अंग एवं पुनर्वसन अधिकारी (गट अ)	S, C, W,SE, RW, ST	OL, OA, B, LV, HH	प्रशासकीय कामकाज, आहरण व वितरण अधिकारी क्रष्णन कामकाज नियंत्रण व पर्यवेक्षण	एकाकी व पदोन्नतीचे पद
४)	सहाय्यक आयुक्त (गट अ)	S, C, W,SE, RW, ST	OL, OA, B, LV, HH	आयुक्ताच्या व उप आयुक्तांच्या प्रशासकीय विभाग प्रमूख क्रष्णन कामकाज, अंग व्याद्यांची अंगलबजावणी सनियंत्रण व समन्वय आणि सक्षम अधिकारी या कामकाजात सहाय्यक	एकाकी व पदोन्नतीचे पद
५)	निरीक्षक (गट ब)	S,ST,W,BN,MF,SE,W	OA,OL,BL,OAL,B,LV	अंग विशेष शाळा / कायर्शाळांची तपासणी करणे, शाळा / कायर्शाळांतील प्रशासकीय व सेवा विषयक बाबीचा पत्रव्यवहार करणे, विशेष शाळा / कायर्शाळांच्या नोंदणी प्रमाणपत्र, मान्यता अनुदान व विद्यार्थी संख्यावाट इत्यादी प्रकरणे तपासणे.	--

५)	लेखाधिकारी (गट ब)	S,BN,SE,RW,MF,H,C	BL,OA,OL,HH	लेखा विषयक कामकाज, आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून कामकाज, अर्थ संकल्प, खर्चावर नियंत्रण, शाळा / कार्यशाळांतील कर्मचाऱ्यांच्या सेवा व सेवा पुस्तकांविषयी पडताळणी करणे इत्यादी	--
६)	लघुलेखक उच्चश्रेणी (गट ब)	S,ST,W,L,MF,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV	शृतलेखन घेणे व टंकलिखीत करणे स्वीय सहाय्यक म्हणून कामकाज पाहाणे	--
७)	अधिकार (आपंग संस्था) (गट ब)	S,RW,W,ST,BN,MF	OA,OL,BL,LV	संस्थांचे संस्था प्रमुख म्हणून कामकाज पाहाणे तसेच निवासी विद्यार्थ्यांच्या निवास व भोजन सुविधेवर देखरेख करणे	--
८)	अधिकार (आराजपत्रित) (गट क)	S,RW,W,ST,BN,MF	OA,OL,BL,LV	संस्थांचे संस्था प्रमुख म्हणून कामकाज पाहाणे तसेच निवासी विद्यार्थ्यांच्या निवास व भोजन सुविधेवर देखरेख करणे	--
९)	वैद्यकीय कार्यकर्ता (गट क)	S,ST,W,SE,RW,H,C	OA,OL,OAL,BL,LV,HH	अपगाना मार्गदर्शन व सलला देणे, प्रशासकीय कामकाज, तपासणी, योजनांची अंगलबजावणी विषयक कार्यवाही, अपगा सेळावे, मार्गदर्शन शिविरे आयोजित करणे.	--
१०)	लघुलेखक निम्नश्रेणी (गट क)	S,ST,W,L,MF,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV	शृतलेखन घेणे व टंकलिखीत करणे स्वीय सहाय्यक म्हणून कामकाज पाहाणे	--
११)	सहाय्यक लेखाधिकारी (गट क)	S,BN,SE,RW,MF,H,C	BL,OA,OL,HH	लेखा विषयक कामकाज, आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून कामकाज, अर्थसंकल्पीय, खर्चावर नियंत्रण, शाळा / कार्यशाळांतील कर्मचाऱ्यांच्या सेवा व सेवा पुस्तकांविषयी पडताळणी करणे इत्यादी	--
१२)	त्यावसाय उपचार तज्ज (गट क)	S,ST,BN,SE,RW,H	OL,HH	अस्थिव्यंग अपगाना व्यवसाय उपचार थेरापी देणे कृत्रिम अवयव साधने वापरणे व त्यांची देखभाल करण्याचे अपगाना प्रशिक्षण देणे	--
१३)	भौतिक उपचार तज्ज (गट क)	S,ST,W,MF,SE,RW,H,C	OL,LV,BL,HH	अस्थिव्यंग अपगाना भौतिक उपचार थेरापी देणे कृत्रिम अवयव साधने वापरणे व त्यांची देखभाल करण्याचे अपगाना प्रशिक्षण देणे	--
१४)					c

१५)	श्रवण व वाचा उपचार तंड (गट क)	S,ST,W,MF,SE,RW,H	OL,LV,HH	कांगडधिर विद्यार्थ्यांचा श्रवण व रास आलेल्या काढणे व श्रवण व वाचा उपचार करणे
१६)	मोबिली इन्स्ट्रक्टर (गट क)	ST,W,MF,SE,H,C	OA,OL	अंघ विद्यार्थीना मोबिलीटीचे (चलाने वलानाचे प्रशिक्षण देणे)
१७)	सहाय्यक सल्लागार (गट क)	S,ST,W,SE,RW,H,C	OA,OL,OAL,BL,LV,HH	अपांगांना मार्गदर्शन व सल्ला देणे, प्रशासकीय कामकाज, तपासणी, योजनांची अंमलबजावणी विषयक कार्यवाही, अंग मेळावे, मार्गदर्शन शिबीर आयोजित करणे.
१८)	निदेशक (गट क)	S,ST,W,BNL,SE,RW,H, C	OL,BL,LV,HH	अपा व्यक्तींना त्याच्या अपग्रेडानुसार सोयीस्कर आशा व्यवसायाचे प्रशिक्षण देणे
१९)	परिचारिका (गट क)	S,ST,W,MF,SE,RW,H,C	OL	अपा विद्यार्थ्यांची सुश्रूशा व औषधे उपचार व आराग्य विषयक देखभाल करणे इत्यादी
२०)	लेखापाल-नि-रोखपाल (गट क)	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH	लिपीक संवर्गीय व संस्कृते लेखा विषयक कामकाज करणे.
२१)	विशेष शिक्षक (गट क)			
	अ) विशेष शिक्षक - मूकबधिर	S,ST,W,MF,SE,RW,H,C	OA,OL,OAL,BL	मूकबधिर विद्यार्थ्यांना ओळखाचन, खाणा खुणांची सांकेतीक भाषा (साईन लॅगेवेज)च्या माध्यमातून शिकविणे तसेच इलेक्ट्रॉनिक, श्रवण उपकरणांचा व साधनांचा वापर करण्याचे प्रशिक्षण देणे इत्यादी
	ब) विशेष शिक्षक - अंघ	S,ST,W,MF,SE,RW,H,C	OA,OL,OAL,BL,B,LV	अंघ विद्यार्थ्यांना ब्रेल लिपीतून अद्यापन करणे तसेच ब्रेल शैक्षणिक साधनांचा अद्यापनामध्ये वापर करणे

	क) विशेष शिक्षक सर्वसाधारण	S,ST,W,L,SE,RW,H,C	OA,OL,OAL,BL,B,LV	प्रवेशित अपांग विद्यार्थ्यांना शारिरिक, बौद्धिक तर्सेच सामाजिक विकासाच्या दृष्टीकोनातून व प्रचलित अस्पासकमानुसार अद्यापन करणे.	--
१२)	कला शिक्षक (गट क)	S,ST,W,BN,L,SE,RW,H,C	OL,BL,HH,	अपांग विद्यार्थ्यांना त्याच्या अपांगत्वानुष्ठप सोयीस्कर अशा वेगवेगळ्या कलेचे व्यवसाय पूर्वक शिक्षण देणे.	--
१३)	प्रमूख लिपिक (गट क)	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH	लिपिक स्वरूपाचे सर्व कामकाज करणे	--
१४)	वरिष्ठ लिपिक (गट क)	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH	लिपिक स्वरूपाचे सर्व कामकाज करणे	--
१५)	कानिष्ठ लिपिक (गट क)	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH	लिपिक स्वरूपाचे सर्व कामकाज करणे	--
१६)	वाहन चालक (गट क)			याहन चालविणे	केंद्र शासनाने अपांगसाठी सुनिश्चीत केलेल्या पदांच्या यादीत हे पद नाही तेव्हा हे पद तज्ज्ञ समितीकडून दगळण्यात यावे
१७)	शिपाई (गट ड)	S,ST,W,PP,L,KC,SE,RW,C,MF	OA,OL,HH,LV,B	कार्यालयाची स्वरक्कता टेवणे, वरिष्ठ अधिकाऱ्यांना रेकॉर्ड उपलब्ध करून देणे इत्यादी स्वरूपाचे कामकाज करणे तर्सेच कार्यालयीन टपालाचे चाटप करणे	-

१८)	स्वयंपाकी (गट ड)	S,ST,W,MF,SE,RW,H	OL,LV,HH	अपंग संस्थांमधील विद्यार्थ्यांचा स्वयंपाक करणे, भाजी पाला निवडणे, धान्य निवडणे, मुलांना जेवण वाढणे, स्वयंपाकाची भांडी स्वच्छ करून ठेवणे इत्यादी
१९)	मदतनीस (गट ड)	S,ST,W,MF,SE,RW,H	OL,LV,HH	स्वयंपाकी याच्या कामकाजात अपंग संस्थांमधील विद्यार्थ्यांचा स्वयंपाक करणे, भाजी पाला निवडणे, धान्य निवडणे, मुलांना जेवण वाढणे, स्वयंपाकाची भांडी स्वच्छ करून ठेवणे इत्यादीसाठी मदत करणे.
२०)	सफाईगार (गट ड)	ST,L,SE,	OL,BL,HH,LV	संस्थेच्या इमारतीच्या खोल्याची इ- गड लोट करणे, अगण व भेदान स्वच्छतागृहे च स्नानगृहे यांची स्वच्छता ठेवणे तसेच वरिष्ठांच्या सूचनानुसार स्वच्छता विषयक कामकाज करणे इत्यादी
२१)	पहारेकरी (गट ड)	ST,W,SE	OL,BL,HH	अपंग संस्थेचे पहारेकरी न्हणून --- देखरेख करणे.
२२)	माळी (गट ड)	S,ST,W,F,PP,L,B	OL,HH,LV,B	अपंग संस्थांमधील बाग बगीचेचे --- कामकाज करणे
२३)	शृंगेरकर / लेदर वर्कर / कामकार (गट ड)	S,MF,SE	BL,OH,HH	अस्थियंगा अपंगांसाठी करेकटीयू शूज व कॅलीपसं शूल अथोटीक इंजिनियर यांच्या मदतीने तयार करणे

३४)	विधी अधिकारी (एकक्रित वेतनावर)	S,ST,W,SE,H,C	OA,OL,OAL,BL,LV,B	न्यायालयीन प्रकरणामध्ये प्रतिइ -- गापत्र दाखल करणेकारिता प्रारुप तयार करणे व न्यायीक सल्ला देणे इत्यादी न्यायालयीन विषयक कामकाज व आयुक्तालयातील अधिमत न्यायालयाचे कामकाज.
३५)	मानद वैद्यकीय अधिकारी (मानधन)	--	--	प्रवेशित विद्यार्थ्यांची आरोग्याची सदरचे पद तपासणी करणे व औषधोपचार करणे इत्यादी मानधनावरील असल्याने केंद्र शासनाच्या यादीमध्ये समाविष्ट नाही. तथापी सदरचे पद सुनिश्चीत प्रक्रियेमधून वगळण्यात यावे.
३६)	मानद मानस सुपद्यार तज्ज्ञ (मानधन)	S,RW,W,ST,BN,	OL,BL,OA	अंगग विद्यार्थ्यांच्या मानसिक समर्येचा अभ्यास करून मानसोपचार पद्धती अवलंबविणे व मुलांचा बुध्यांक काढणे.
३७)	अर्द्धवेळ शिक्षक (मानधन)	--	--	प्रवेशित विद्यार्थ्यांसाठी अद्यापना विषयीचे कामकाज करणे सदरचे पद नानधनावरील असल्याने केंद्र शासनाच्या यादीमध्ये समाविष्ट नाही. तथापी सदरचे पद सुनिश्चीत प्रक्रियेमधून वगळण्यात यावे.
३८)	संगीत शिक्षक (मानधन)	S,ST,BN,MF,SE,RW,H,C	OL,BL,B LV	अंग विद्यार्थ्यांना गायन, वाढनाचे शिक्षण देणे

३२)	कवायत (सानधन)	निदेशक	-	-	प्रवेशित अपंग विद्यार्थ्यांना कवायत व भायाम शिकादिणे	सदरचे मानधनावरील केंद्र शासनाच्या यादीमध्ये समाविष्ट नाही. तथापी सदरचे पद सुनिश्चीत प्रक्रियेमधून वागळण्यात यावे.	पद असल्याने केंद्र शासनाच्या यादीमध्ये समाविष्ट नाही. तथापी सदरचे पद सुनिश्चीत प्रक्रियेमधून वागळण्यात यावे.
-----	------------------	--------	---	---	---	---	--

Abbreviations used - S- Sitting, BN - Bending, SE- Manipulation by Fingers, PP-Pulling and Pushing, L-Lifting, KC-kneeling And Crouching, ST- Both legs and Arms, BA- Both Arms, OL-One leg, BL-Both leg, OA - One Arms, OAL - One Arms one leg, CP- Cerebral Palsy, LC-Leprosy Cured , VH- OH-Orthopedically Handicapped, HH-Visually Handicapped, HH-Hearing Handicapped